



## **La paraula és la tendresa que s'escampa pels llavis**

Maria Carme Arnau ens presenta un poemari on lluita contra el món des de la paraula, amb fermesa però tendrament.



És aquest el seté –i no últim– llibre de poemes de Maria Carme Arnau. Però possiblement siga el millor. Per diversos

motius, encara que el més important és que naix de la reflexió sobre les circumstàncies humanes, com la vida s'entesa a regalar alegries amb penes.

Així, ens trobem amb llibre dividit només en dues parts. Una primera introductòria on traça la fragilitat de la paraula per enfrontar-se a la vida. Una confrontació que, malgrat la fragilitat, la paraula es resisteix a perdre. Sempre. Aquesta primera part es titula, significativament, «Línies en l'aire». Línies que, en forma de versos, queden dibuixades no a l'aire però sí al paper.

La segona part, més llarga i densa, duu per títol «Itinerari», com podria haver-se anomenat «Vida» o «Riu» o qualsevol referència als múltiples accidents que comporta circular per la vida. Perquè no és debades aquest itinerari on el jo poètic es mostra entre desconcertat i desconsolat davant la vida, de vegades a punt de rendir-se, però alhora demostra una resistència insistent contra l'abandó, contra el retre's. Perquè contraposa les sensacions que li provoca el món («Una espiral de dubtes em despulla la veu» o «Et sent una dona de si-



lencis / en la profunditat de la malenconia») amb l'actitud personal: amb les paraules i la tendresa com a úniques

armes és possible sobreviure al món: Amb dignitat: «però tots aprenem, un moment o un altre / que la tendresa no deixa de trucar al cor» o «dibuixe papallones amb les paraules». O el poema «Teoria», on, potser perquè el jo poètic té un tu referenciat, teoritza amb més perspectiva: «I així, t'arriba la tendresa que has rebut / i has donat per gravar-la en els llavis. / Tu, que ignoraves aquest itinerari profund, / desconeixies l'equilibri del cos, el gest senzill / on descobrir la dolça calma, / el llenguatge de matisos, àgil i delicat, / on el fil de les paraules acaba per desfer-se.»

Però allò més interessant és que la tendresa esdevé alhora una arma i un tresor: una arma per a guanyar la batalla de la vida (que no és poc) i un tresor que ens fa millors i vius perquè, al cap i a la fi, «què queda en la vida sinó la tendresa?»

□ Josep Lluís Roig  
Lletres Valencianes, nº 29

## Una personal greccitat

Jean Moréas (pseudònim de Ioannis Papadiamantápuhos), fou un conegut escriptor grec d'expressió francesa a cavall entre el XIX i el XX, que derivà des d'uns inicis simbolistes fins el classicisme i l'Escola Romànica. Amb aquesta obra, se'ns presenta una visió particularíssima, fragmentada, incompleta i admirable de la seua Grècia personal sota el format de l'aforisme, el relat i la poesia.



**EL VIAJE DE GRECIA**

JEAN MORÉAS

PRÒLEG, TRADUCCIÓ I NOTES DE JAVIER VELA

COL·LECCIÓ «COSMÓPOLIS»

128 PÀGINES / 978-84-92913-57-2 / 13 EUROS

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2010

Nascut el 1856, morí el 1910. A l'entremig, va produir una obra que influí fortament en els seus contemporanis. Considerat com a pont entre Verlaine y Valéry. I no és per a menys, tot i resultar un autor de difícil classificació, fet que agraeixen els lectors i desconcerta els crítics. Els seus inicis, tot i ser grec de naixença, beuen de la poesia francesa i acaba instalant-s'hi a París, on publicarà les seues primeres obres. Resultà un dels autors determinants en l'aparició del simbolisme, tot oposant-se a l'estètica literària dels parnassians.

Des del simbolisme inicial, Moréas deriva vers una poètica fortament influïda pel desig de retrobar els models de la poesia d'arrelada tradició francesa, des d'on recalarà finalment en una sòlida obra de tints decadentistes i classicistes, que ha estat denominada l'Escola



Romànica. D'Annunzio i Valéry en són deutors en diferents graus. El seu estil del moment ha estat qualificat d'arcaïtzant, pel seu traductor al castellà d'aquest *El viaje de Grecia*, Javier Vela, que també ens ofereix un brillant pròleg, aclaridor de l'escriptor en el seu context. Les *Stances* constitueixen la seua obra més destacada; obra dividida per l'autor en set llibres (publicats entre el 1899 i el 1920) en ells ens ofereix una literatura escèptica i pessimista respecte de la realitat, sense tints foscos i més aviat propens a l'anàlisi dels sentiments. La seua escriptura esdevé fluïda i sinuosa. Lluny de les estridències i dels xocs, presenta les cadències de qui sap suggerir més, molt més, del que expressa la paraula simplement escrita.

L'obra que hui publica Pre-Textos, amb la pulcritud i l'elegància característiques, constitueix un recull de materials literaris diversos, que en la seua mateixa varietat constitueixen el viatge personal, particular, representatiu de l'escriptor grec que entre els núvols del decadentisme, torna a la seua Grècia. És una Grècia en tensió amb l'Imperi Otomà, en un clima bèl·lic, que propicia els ànims exaltats i les actituds extremes dels grecs que es recuperen com a poble lliure. Unes actituds extremes

que són líriques i èpiques ensems, com molt bé retrata Moréas. Trobem també les impressions en forma de relats, com també la prosa poètica i els aforismes, els relats somniadissos i la reinterpretació de llegendes tradicionals. El caràcter fragmentari, lluny de restar força al conjunt, encara li'n proporciona més. A diferència del seu contemporani Kavafis (1863-1933), ciutadà d'una Grècia exterior, difusa i volgudament antiga, refugiada en les boires bizantines o clàssiques, Moréas ceneix la rovellada espasa del seu moment i s'implica emocionalment en el moment històric grec dels inicis del segle xx que pretèn la recuperació completa de la nació enfront dels turcs.

□ Alexandre Navarro  
Lletres Valencianes, n° 29



## La vida del poble en joc

Juli Capilla (València, 1970) ha publicat diversos poemaris: *Llibre dels exilis* (2006), *Aima* (2007) i *L'instant fugaç* (2008). És autor de la novel·la *L'home de Melbourne* (2005). I, a més, ha empentat amb cor i saviesa nombrosos projectes editorials i periodístics.



Després d'un «Llindar» per convidar el «tu» –entre pudorós desdoblament del «jo poètic» i d'una segona persona identificable amb la generació anterior a la del poeta– a respirar les veus del poble, el poemari de Juli Capilla es divideix en dos llibres.

El primer llibre està format per tres grups poemàtics marcats per nuclis temporals que ubiquen el missatge en l'ara, l'ahir i cap al tard. En primer lloc, les «Estampes de l'ara» són set poemes instal·lats en un present que beu del passat ressons que no acaben de materialitzar-se, però que són presents, de vegades, amb presagis davant dels quals s'esdevé una sulsida que no abat el poeta. Hi ha també una mirada que evoca els jocs, la «rosa», els cucs de seda que li ensenyen la cíclica determinació de la vida que connecta la sang d'una ferida d'infantesa amb la d'ara mateix: la sang,

**RASPALL**

**JULI CAPILLA**

**PREMI DE POESIA CIUTAT DE VALÈNCIA**

**COL·LECCIÓ «BROMERA- POESIA», 87**

**104 PÀGINES / 978-84-9824-814-2 / 14,50 EUROS**

**EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2010**



les paraules i el poble romanen malgrat els canvis inexorables.

A les «Escenes de l'ahir», Capilla recupera un temps perdut de passions, mirades i gestos arravatats del cau límpid que els generava. Recorda les pors infantils, els banys al riu, la natura juganera d'aquell temps (sargantanes, fardatxos, cullerots...), i també el terror amagat dels majors en temps del franquisme. També són presents els descobriments sexuals a l'estiu, les sortides nocturnes que, afirma dirigint-se al tu especular, «revius amb els versos / mentre ensumes l'aroma en el tàlem nupcial». Tanmateix, totes aquestes troballes romanen sota les bótes del mercat que deixa perdre la collita; val a dir: un altre temps impera sobre allò que va aixecar el poble i el sotmet al calaix de l'oblit.

«Postals del cap al tard» s'obre amb «Enyor» –de tall *manriqueny* que recupera l'*ubi sunt* tot i que centrat en fets quotidians–, on reviu la primera experiència sexual, un bes a la bassa del bany... sota el temps que ho ha acabat, i d'ací que faça servir metàfores com la coloma escàpola, els escacs, la lluita i la destrucció que «enterboleix la imatge / dels éssers que estimàvem, se n'esborren les frases: / fins l'últim bocí...» Finalment, per tancar aquest primer llibre, constata la seua voluntat remembrado-

ra de qui «li ve de gust pensar-hi, recrear-s'hi, / ni que siga, aquesta, una manera / poc rendible de combatre el dolor / de saber-nos caducs».

El llibre segon rau dividit en dues parts. A la primera, «La partida», insisteix amb prosa poètica a mostrar «un món que no ha tornat pas, i que hi roman, malgrat tot, en la memòria, per sempre». Es succeeixen les batalles però la partida restarà sempre oberta fins la mort. I a la segona part, que dóna nom al poemari, «Raspall», el missatge resulta descriptiu i amb certa pàtina de retransmissió esportiva i d'emotiu memoràndum de trinquets, jugadors i amics que amb el joc de pilota es juguen el futur de l'ús de les paraules que fan poble. Per Capilla el trinet és un univers on es manté intacta l'essència d'un poble i en cada partida entra en joc la pervivència d'un magma la pèrdua del qual acabaria amb la identitat de tot un poble.

□ *Pasqual Mas i Usó*  
Lletres Valencianes, n° 29

## L'oportunitat d'Eurídice

Edat de la gènesi. Indagació, compromís. Podem navegar sense límits amb la continua expansió de la paraula. *Grafies. Incisions*, del pintor Pere Salinas i del poeta Joan Navarro, recorda, per la seua excel·lència, el fruit perdurable aconseguit entre creadors surrealistes.



---

**GRAFIES. INCISIONS**

JOAN NAVARRO

---

IL·LUSTRACIONS DE PERE SALINAS

96 PÀGINES / 978-84-96976-61-0 / 19 EUROS

DÍALOGO, VALÈNCIA, 2010

Després de «llegir» les 18 imatges de Pere Salinas i «veure» els textos poètics de Joan Navarro, he revisitat el llibre *Cartas a Gala (1924-1948)*, de Paul Eluard, on l'autor de *Capitale de la douleur*, referencia la intensa i fructífera activitat comuna, a través de diverses publicacions, de poetes com Breton, Char, Eluard... i artistes plàstics com Dalí, Ernst i Chirico. L'objecte que tenim a les mans, l'«artefacte», en nomenclatura surrealista, té una solidesa que entusiasma, inquieta, commou. Textos poètics dialoguen i alhora són independents de les pintures. Es tractaria d'un llibre espill, com avança Gemma Gorga en el seu pòrtic, «A mesura que ens endinsem en aquest llibre, la frontera entre ambdós conceptes es difumina: és el pinzell o el llapis, el responsable de les incisions? Qui traça grafies sobre el paper, el pintor o el poeta?». En el text



que es correspon amb la pintura número 16 de Salinas, Joan Navarro sembla respondre, «A punta seca graves l'incendi de l'espluga, l'esquinç i la tundra, la set i l'aiguaneix: El nom del temps: Les incisions del dolor: L'ordit de la memòria. Amb la gúbia i el burí estríes la negra ascensió, l'escuma buida de la barca del naufragi: Fusta, marbre i metall: Murmuri de l'última pregària». N'hi ha una poderosa concepció, «Després de la paraula tot fou paraula: Un garbuix de sons s'il·luminava per a guarir-nos de la malenconia del buit». La grafia fou la llavoreta planetària per tancar l'enigma, «Abans de la fecundació de l'orquídia: Abans del naixement de la mel: Arriba: Pa dels àngels: Negra constel·lació de la llum: Cotó de la flor: Arriba». L'home primer, el d'atàvica existència, va imaginar el món com un símbol abans de pintar la cova. Joan Navarro veu les paraules. Paraula, únic espai i temps que habita l'home. «Sota les fulles, els camins ocults, el séc del vol, el fum de la roba: Ham i pèl de seda. Entre les cendres, l'or de l'argelaga, el tord del vespre: Calç podrida: Verd d'aigua estancada: Senyal:». Senyal que el tot còsmic està en una part, i l'eco expansiu de la primera paraula en totes les paraules. Pintor i poeta creen, en dos nivells de lectura simultània, els pai-

satges sons de la terra i de l'ànima, «Aquest ritual de l'empelt: L'escorça i l'estaca: La cicatriu: Les benes: Terra i saliva: Aquesta corona transversal: Plata opaca vora la porta negra. Línies, superfícies i cossos: La passió despullada: Baruch: El pou de la tempesta».

On Salinas superposa matisos del gris, Navarro troba «Sediments (...). Estrats. Morca». A la perpendicular preexistència, «Oblit de si: Roda hidràulica. Corbar-se com la mar de la terra». Al significant incomplet, aporta «Levitat del record». A la simetria de pigments, «La nuesa dels inicis: El pòsit». Al subratllat del lapsus, «L'enlloc. Descendiment». A la fortuna de reunir-se, «El cúmulo visible del no-res». Hi ha una voluntat de totalitat, «El retorn de la mirada que ens mira».

Lloat producte, lloada editorial, art en estat pur, en temps de crisi!

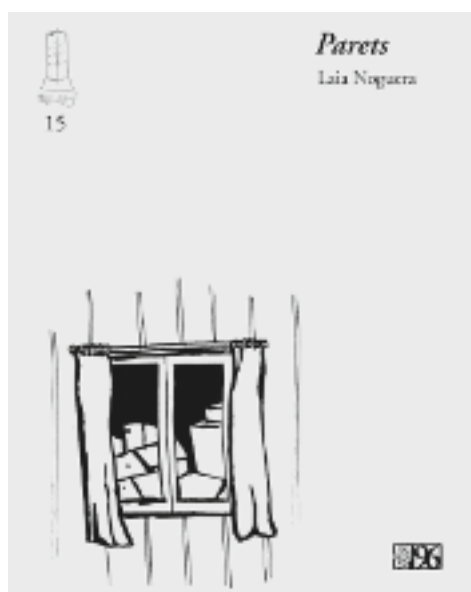
□ Miquel Martínez  
Lletres Valencianes, n° 29





## Mirar el món és interpretar-lo

Laia Noguera ens presenta una lectura del món exterior il·luminat des de l'interior: la distància que va de la «solitud precisa, / com una taca a les tovalles noves» a «dolors / que són un autobús a l'autopista».



---

**PARETS**

---

LAIA NOGUERA

---

COL·LECCIÓ «RAZEF», 15

---

32 PÀGINES | 978-84-92763-44-3 | 4 EUROS

---

EDICIONS 96, LA POBLA LLARGA, 2011



Acaben d'aparèixer els números 15 i 16 de la col·lecció de *plaquettes* «Razef», d'edicions 96. Vista amb certa perspectiva ja, aquesta col·lecció impressiona. Per la voluntat i pels resultats. Amb una periodicitat regular han fet avançar la nòmina de dos en dos: un original i una traducció, cada vegada, tot demostrant que la qualitat depèn més de l'esforç personal que de les altres variables. I la nòmina ho demostra. Hi han publicat, a més d'inèdits, autors com S. Jáfer, M. Pérez Saldanya, B. Mezquita,... i, entre els traduïts: Iannis Ritsos, Miren Agur Meabe, Ibn Khafaja, Walt Whitman,... Una col·lecció imprescindible per a aquells que estimen la poesia.

I el número 16 correspon a Laia Noguera (1983), una de les autores «joves» que ha desenvolupat una poesia més personal i sòlida. Aquesta consolidació es pot resseguir perfectament a les darreres publicacions: *Triomf* (2009), *L'U* (2010, amb fotografies de F. Morrison) i ara aquest *Parets* (2011).

Crec que mai no havia vist –o molt poques vegades– un text tan adaptat al format *plaquette*: breu i redó, amb un punt i contrapunt a cada pàgina (un poema a dalt i un altre a baix que el puntualitza). Amb el mèrit afegit d'ésser totalment coherent amb l'imaginari que ha bastit al llarg dels seus últims llibre: l'individu com un còdol aïllat i alhora par-

típic del món que l'envolta, amb la voluntat de participar-hi.

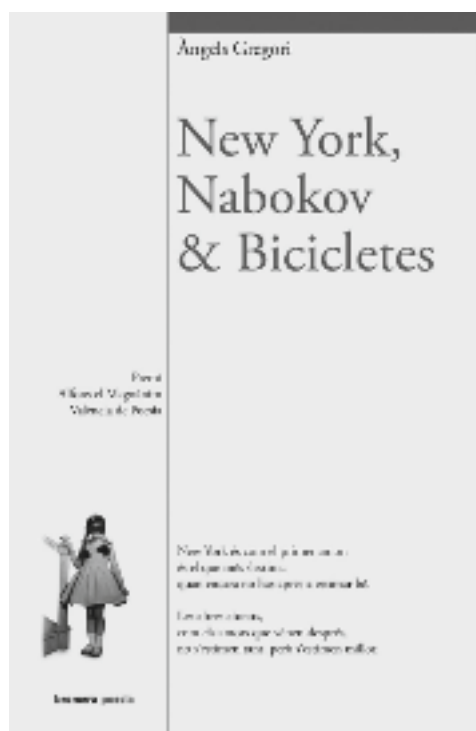
En aquest cas, però, els elements de la naturalesa –l'imaginari– han estat substituïts pels elements del nostre entorn urbà i humà: hi apareixen centres comercials, autobusos, autopistes, aquaris, lletsons tallats, parets, mobles,... i on el còdol ara és la casa, que també interfereix en el món exterior, com els troncs i les pedres: «Hi havia casa nostra / i el món de fora, / il·luminat / per la nostra finestra».

Així –amb el rerefons de les relacions personals i en un continu on un poema succeeix el següent com les baules d'una cadena d'actes i conseqüències– la poeta reflexiona sobre les relacions entre les persones i entre cada persona i el món amb senzillesa aparent i reflexió profunda. Triarem només dos exemples, el primer més referenciat al nivell personal: «Hem somiat que menjàvem / a la mateixa taula / i que el silenci era tou / i calent com el pa. / I m'he despertat partida / com les engrunes. // Vam dissimular / fins que els vestits es van fer vells.» I el segon més reflexiu sobre la relació amb la realitat: «La finesa de viure / no al costat de les coses, sinó a dintre. // Ara et tornaria a dir que no». En resum, una lectura imprescindible per a saber per on circula un dels corrents més interessants de la nova poesia.

□ Josep Lluís Roig  
Lletres Valencianes, n.º 29

## Aprendre a desaprendre

Àngels Gregori és una dona d'Oliva. Una dona jove que escriu poesia i que estima el seu poble. Totes dues coses la defineixen. I d'aquestes dues coses, en fa bandera. Guanyadora ja de premis de renom, presenta el seu darrer llibre com una conversa amb el lector; uns mots que parlen d'una transició cap a la maduresa a foc lent.



Amb aquest títol ternari i esbojarrat, *New York, Nabokov & Bicicletes*, Àngels Gregori continua buscant la veu que li dicta el viure amb el mateix to que en els seus versos anteriors. Podríem dir que la poesia d'aquesta dona és un còctel fet de tres ingredients bàsics: la memòria, la quotidianitat i el desig. El resultat d'introduir aquests tres elements a la coctelera, doncs, és el darrer premi Alfons el Magnànim de Poesia, publicat per Edicions Bromera.

També en són tres, les parts en què estructura el seu recull de poemes: «Parla memòria», en homenatge a la biografia de Nabòkov, «Cafè Vienès», el del passeig de Gràcia, potser, i «New York, New York», amb què fa un cluc d'ull, de passada, a la cançó de Frank Sinatra. Cadascuna de les parts mostra una sèrie de poemes que es relacionen fàcilment amb el títol que els aplega.

---

**NEWYORK, NABOKOV & BICICLETES**

ÀNGELS GREGORI

---

PREMI ALFONS EL MAGNÀNIM VALÈNCIA DE POESIA 2010

---

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 89

---

61 PÀGINES / 978-84-9824-846-3 / 14,50 EUROS

---

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2010



Àngels Gregori escriu com qui obri la boca per parlar. Llançat el tret de sortida, l'autora se'n desdiria si pogués, d'aquest doll de pensaments i de moments fets paraula, ja que la veu és ara un torrent per on flueixen els records, aquells racons de la memòria que volem dir però que ens fan mal. Guardar un record en un got d'aigua com es guarda una bicicleta al garatge. Dir les coses tal com sonen, voler aprendre més i més coses però trobar-se sorpresa pel dolor, l'única cosa que no es pot aprendre.

Ara i adés, hi ha descrita la quotidianitat, elevada a categoria d'absolut mitjançant un llenguatge estrictament col·loquial, que es permet les llicències que calguen, amb les *freses*, la *nocilla* i les *tirites* que la lletra cursiva inclou en el discurs poètic.

Segons avança la lectura, hom assiteix a episodis que han anat colrant la pell d'una vida que s'allunya de la infantesa a passes lentes. Episodis també quotidians, esquitxats de referents fàcilment reconeixibles, cançons, ciutats, pintors i escriptors que el desig de compartir amb algú té guardats a la butxaca, tot esperant una visita a la tarda, com qui espera el resultat d'un diagnòstic mèdic, o qui verifica el sentit d'una estadística.

Un viatge, finalment, a la ciutat dels somnis obri una escletxa en aquest seguit d'entremaliadures. Nova York sembla l'escenari idoni per veure's clarament reflectida al mirall. Immersa en la multitud, la dona que escriu versos s'assabenta de la magnitud del temps que passa, però, sobretot, del temps que ha d'arribar.

Convertir la ciutat, el *topos*, en el punt on conflueixen els nostres errors, les nostres esperances, les nostres pors, fa que el poema prenga sentit per primera vegada i, de manera paradoxal, descobrim que no ha servit de res escriure. Per això, cal anar lluny, lluny d'un mateix potser, per aprendre a desaprendre.

□ Begonya Mezquita  
Letres Valencianes, n° 29



## La pasión teatral

Sorprende positivamente la madurez en el decir poético de Pablo Fidalgo Lareo (Vigo, 1984), la falta de jactancia a la hora de exaltar la juventud en *La educación física*. La conjura generacional recorre la distancia que separa la soledad del personaje y el sucumbir escénico. Una levedad en el gesto, un tiempo aprendido, el cuerpo como sacrificio.



---

**LA EDUCACIÓN FÍSICA**

PABLO FIDALGO LAREO

COL·LECCIÓ POESIA»

---

78 PÁGINES / 978-84-92913-69-5 / 12 EUROS

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2010

La juventud es una tregua, esa plétorica potencialidad no activada, digna de sentirse un momento, el que tardamos en decidirnos en cómo empezar a morir. «Ya descubriste cómo será tu vida./ Todo lo que resplandece un instante quiere algo de ti./ No importará cómo acabe el día/ ni cómo regreses,/ importa lo que recibes y entregas». Tentadora asimetría, «Pide todo el amor que te mereces», pues «No te dirán que todos los que te amen/ te amarán por algo que no es/ exactamente tu vida».

Nos advierte Pablo Fidalgo que no bastará con el teatro, «Porque nunca aprendimos a ir a dormir / sin que pareciera un fracaso». Generaciones. ¿Sólo el dolor y el amor te hacen único? Su crédito aplazado. «Esta mañana vemos nuestras vidas enteras / y nos preguntamos quién será el primero en morir».



Mas nada individualiza tanto como la percepción de la muerte, «Somos un tiempo nuevo en una casa antigua». Es de agradecer que, por lo *poco* transitado, el poeta no adopte una posición de estar de vuelta; convive con alentador equilibrio en el decir lúcido del frágil instante, «Sólo nos queda recordar el año que vivimos juntos, / ponerle un final a la historia / y esperar a que alguien nos la cuente». Pero, ¿cómo seguir siendo visible cuando muere el amor? «Amé tu cuerpo enfermo / pensando ya en el siguiente». Físico territorio, que muestra sus vestigios, «Nunca olvidé quiénes éramos / ni cómo llegó mi familia a esta ciudad. / Yo conseguí ver cuerpos / donde los demás veían soluciones».

¡Oh, juventud, no despiertes, aunque sea de día! «Pienso en cómo corrí hasta la casa, / y os vi dormir, y yo sonreía, susurraba: / acabo de comprenderlo, acabo / de comprenderlo». Dos versos marcan el ecuador del poemario, «Hacemos del cuerpo una historia / para poder morir en la escena».

La vida es el lenguaje; la juventud, su recuerdo; sostenible con palabras, la pasión teatral. Día y noche se inventan, con riesgo calculado, «destruido por ti, / por una frase tuya». Ensayando habitar un cuerpo, todas las posibilidades de un personaje, «Nos

probaremos todos los vestidos». Dos actores, recitando dos heridas.

Una juventud me disteis, os la devuelvo gastada. Encajar las vidas, derecho a nombrar lo amado. La belleza quedará atrás, como las casas habitadas, «Y vas por la ciudad y dices: en esa casa/ fui destruido, en esa fui humillado,/ en esa acabaron conmigo,/ y enseñas las pruebas una a una». ¿El mejor de los poemas? «Cuando me tocas / ¿Crees que la infancia se me devolverá pronto?». ¿Un verso para cerrar la función, para dar la juventud por acabada? «Hemos hecho magia con nuestra pequeña vida».

□ Miquel Martínez  
Lletres Valencianes, nº 29